

Наталија Манојловић,¹

Тужилачки помоћник у Вишем јавном
тужилаштву у Нишу,
Докторанд Правног факултета Универзитета у
Нишу

UDK: 343.122:343.157

Прегледни научни чланак

Примљен: 03. 10. 2023.

Прихваћен: 20. 10. 2023.

ПРИГОВОР ОШТЕЋЕНОГ НЕПОСРЕДНО ВИШЕМ ЈАВНОМ ТУЖИОЦУ И ПРАВО НА ДЕЛОТВОРАН ПРАВНИ ЛЕК

Апстракт: На самом почетку законског текста, Законик о кривичном поступку² (у даљем тексту ЗКП) одређује значење појма „оштећени“, дефинишући га као лице чије је лично или имовинско право кривичним делом повређено или угрожено. У кривичном поступку веома је важно да права лица које је оштећено извршењем кривичног дела буду заштићена, као и какав је његов правни положај, те га поучити о његовим правима и обавезама које има. Изменама Законика о кривичном поступку из 2011. године, и увођењем тужилачке истраге, измениле су се и одредбе које се тичу оштећених. Несумњиво је да се у данашње време, правни положај оштећених у кривичном поступку изменио, но базично питање је да ли су те законске промене довеле и до погоршања положаја и интереса оштећених, као и која су правна средства дата оштећеном на располагање како би он заштитио своја права. Када сазна за кривично дело и учиниоца, орган поступка мора да одреди ко је оштећен кривичним делом, и да правовремено и адекватно информира оштећеног о току поступка и о одлукама које доноси, а које га се тичу.

Кључне речи: оштећени, друштвене и индивидуане вредности, заштита права оштећених у кривичном поступку, право на правни лек.

1. Увод

Права оштећеног прописана су ЗКП-ом, а међу прописаним корпусом права јесу и право оштећеног да буде обавештен о одбацавању кривичне

¹ natalija.manojlovi5@gmail.com

² Члан 2 став 1 тач. 11 Законика о кривичном поступку, Сл. Гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС.

пријаве или о одустанку јавног тужиоца од кривичног гоњења, као и право оштећеног да поднесе приговор против одлуке јавног тужиоца да не предузме или да одустане од кривичног гоњења (чл. 50 ст. 1 тач. 5 и 6). Изменама Законика о кривичном поступку 2011. године и увођењем тужилачке истраге, битно је промењен кривични поступак, а тиме и положај оштећеног у њему. Оно што правни положај оштећеног чини посебно интересантном темом данас јесте све већа експанзија начела опортунитета, што би требало да представља процесни изузетак, међутим, управо супротно постаје правило у кривичном поступку за багателна дела, из ког разлога је неопходно утврдити да ли су права и интереси оштећеног адекватно заштићени, као и какав је утицај оштећеног на примењивање диверзиног модела кривичног поступка (Квастек, 2020: 44).

Са друге стране, ни начело легалитета не представља гаранцију примене права, јер је и пракса показала да ни најстрожа владавина овог начела није ослобођена извесног слободног кретања органа кривичног гоњења, и да је често реч о значајном фактичком опортунирању (Циглер, 1992: 110). До тога долази приликом оцене испуњености услова за гоњење, а који су исти код оба ова начела, што се врши под окриљем слободне оцене доказа и тумачењем неодређених правних појмова, што се испољава и приликом правне квалификације дела, па ни увођење принципа легалитета није гарант једнакости пред законом. Спречавање неоправданог изостанка гоњења може се постићи различитим мерама, попут унутрашње контроле засноване на хијерархијској структури јавног тужилаштва, обавезне сагласности оштећеног, те условљавања у смислу давања претходне сагласности суда.³

Устав јемчи право на једнаку заштиту права и на правно средство, тако да свако има право на жалбу или на друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу.⁴ Право на приговор је једно од правних средстава које је дато „у руке оштећеном, као нека врста оружја“ против одлука органа гоњења којима одлучује о његовим правима и интересима у кривичном поступку.

Мишљење адвоката је да приговор оштећеног није ефикасно правно средство јер „о одлуци тужиоца опет решава тужилац“, због чега је предложено да се уведе решење по којем би о приговору одлучивао

³ Диверзиони модели у предистражном поступку, <http://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z60/11z60.pdf>, приступљено 01.09.2023. године.

⁴ Члан 36 ст. 2 Устава РС, Сл. Гласник РС, бр. 98/2006 и 115/2021.

суд у одговарајућем функционалном облику, са друге стране, мишљење адвоката је и да је правилно законодавац предвидео последице у случају да оштећени не проверава статус предмета у тужилаштву, чиме губи право на приговор непосредно вишем тужиоцу, из разлога јер би оштећени требало да буде заинтересован за исход поступка, уколико је оштећен кривичним делом (Квастек, 2020: 45 и 46).

Право оштећеног на приговор из чл. 51 ст. 2 ЗКП-а нема већи практични значај, јер су критике на рачун одсуства „спољашње конторле“ упућене и од представника јавнотужилачке организације, јер су сва тужилаштва део јединственог организма, што онемогућава објективно доношење одлуке о приговору (Илић, 2017: 733 и 734), управо због принципа организације јавног тужилаштва, како то сматра и Грубач (Грубач, 2012: 110 и 111).

Аутор овог чланка ће приказати нормативно уређење права оштећеног на приговор, уз навођење случајева у којима приговор оштећеног није допуштен, односно када одредба чл. 51 ст. 2 ЗКП-а није применљива, дајући уз то статистичке податке из праксе о броју поднетих приговора оштећених у 2021. и у 2022. години, као и у 2023. години за период од шест месеци у јавним тужилаштвима која потпадају под надлежност Апелационог јавног тужилаштва у Нишу, уз навођење података о одлукама непосредно виших јавних тужилаца донетих у предметима који су статистички обрађивани, на који начин ће свеобухватном анализом изнети на крају своје мишљење о процесном положају оштећеног у кривичном поступку.

2. Положај оштећеног

Нови ЗКП битно сужава могућност да оштећени стекне својство супсидијарног тужиоца, јер таква могућност више не постоји до потврђивања оптужнице. Ако у претходним фазама поступка јавни тужилац на процесно релевантан начин испољи свој став да окривљеног не треба кривично гонити, оштећени једино може да користи приговор, као правно средство којим би покушао да од непосредно вишег јавног тужиоца „издејствује” започињање или настављање кривичног гоњења.

У једном кривичном поступку, никада не могу постојати два овлашћена тужиоца, јер је ЗКП-ом начелно уведено правило о непаралелизму овлашћених тужилаца.

Ни у ЗКП-у, нити у било којем другом извору кривичног процесног права није искључена могућност да у погледу било ког кривичног дела

односно поступка за одређено кривично дело, под општим условима, оштећени стекне својство овлашћеног тужиоца уместо јавног тужиоца. Ипак по логици ствари није могуће да оштећени у свим ситуацијама стекне својство овлашћеног тужиоца, због природе кривичног дела, јер се код неких кривичних дела може појавити у том својству само јавни тужилац, и то онда када није реч о личном или имовинском праву одређеног грађанина, као и у поступку према малолетним лицима. Међутим, у пракси може ипак доћи до ситуације да у једном кривичном поступку егзистирају две врсте тужиоца, и то у ситуацији када је реч о саучесништву, па у односу на једног окривљеног, или у односу на само нека од њих, јавни тужилац одустане од кривичног гоњења, па гоњење преузме оштећени, а поступак се одвија спојено. Међутим и у том случају, њихови оптужни акти се односе на различите окривљене, тако да се ни тада не може говорити о придруженом тужиоцу, већ једино о паралелном тужиоцу, и то у односу на различите окривљене, а у истом поступку. Исто је и у ситуацији код стицаја кривичних дела, када је јавни тужилац одустао од оптужбе у односу на нека кривична дела окривљеног, па је у погледу тих дела оштећени наставио кривично гоњење, тако да у том поступку егзистирају два овлашћена тужиоца у односу на истог окривљеног, али за различита кривична дела (Шкулић, 2015: 6, 7 и 8).

У пракси су јако ретке ситуације у којима фактички егзистирају два тужиоца, као у неким од означених изузетака. Због тога је ЗКП „дао у руке“ оштећеном право на изјављивање приговора у претходном поступку, како би му омогућио да заштити своја права и интересе, и то дакле, у ситуацијама када јавни тужилац не предуземе кривично гоњење „*ex officio*“, односно када по његовом гледишту не постоје законски услови за кривично гоњење, међутим, практично гледано, оправдано би се могло поставити питање колико је ово правно средство делотворно.

3. Приговор оштећеног

За разлику од ЗКП-а из 2001. године, којим је оштећеном било обезбеђено право да преузме кривично гоњење у ситуацијама када јавни тужилац одбаци кривичну пријаву, обустави истрагу или одустане од кривичног гоњења до потврђивања оптужнице, оштећени такво право више нема након измена овог Законика. Уставни суд је одбацио више иницијатива у којима је тражено да се покрене поступак и утврди сагласност важећег чл. 51 ЗКП-а са Уставом и потврђеним међународним

уговорима (Одлука УС, IУЗ-62/18, 18. април 2019. године), засновавши своју одлуку на ставовима да Устав не јемчи посебна права оштећеног у кривичном поступку, већ даје овлашћење законодавцу да уреди остваривање и заштиту слобода и права грађана, и поступак пред судовима, да је законодавац овлашћен да пропише положај, права и дужности учесника у поступку, а тиме и права која има оштећени, укључујући и питање у којој фази се може преузети гоњење од јавног тужиоца за кривична дела за која се гони „ex officio“, да је процесни положај оштећеног последица нове концепције истраге поверене јавном тужиоцу, да лишавањем могућности да до потврђивања оптужнице преузме кривично гоњење, оштећени није ускраћен у праву на судску заштиту, јер предмет имовинкоправног захтева може бити накнада штете, повраћај ствари или поништај правног посла, која права оштећени може остварити у парничном поступку, да се законом прописан начин остваривања Уставом зајемченог људског или мањинског права или слободе не може довести у уставноправну везу са одредбом чл. 20 ст. 2 Устава, јер не представља стечено право, на шта је УС и раније указао, да се забрана смањења достигнутог нивоа људских и мањинских права, односи на уставну, а не на законску материју. Дакле, све до потврђивања оптужнице, приговор је једино правно средство заштите интереса оштећеног да отпочне или се настави кривични поступак против учиниоца кривичног дела (Илић, Мајић, Бељански и Трешњев, 2022: 261-262).

Чланом 51 ст. 1 и 2 ЗКП-а прописано је да је јавни тужилац дужан да у року од 8 дана обавести оштећеног и да га поучи да може да поднесе приговор непосредно вишем јавном тужиоцу, ако за кривично дело за које се гони по службеној дужности, одбаци кривичну пријаву, обустави истрагу или одустане од кривичног гоњења до потврђивања оптужнице. Оштећени, дакле, има право да у овом року поднесе приговор, ако је примио обавештење и поуку, међутим, уколико то није онда приговор може да поднесе у року од три месеца од дана када је јавни тужилац одбацио пријаву, обуставио истрагу или одустао од кривичног гоњења.

Обавеза јавног тужиоца је, дакле, двострука, будући да он о својој одлуци мора да обавести оштећеног, али и да му да поуку о праву на приговор, што условљава оштећеног роком од 8 дана, међутим, неиспуњење ових обавеза од стране јавног тужиоца, не резервише оштећеном право да оствари свој интерес, ни у материјалном, ни у формалном смислу, будући да оштећеном стоји на располагању и рок од 3 месеца од доношења одлуке јавног тужиоца о одбацивању кривичне пријаве, обуставе истраге или одустанка од кривичног гоњења, да заштити

своје интересе, па је ствар оштећеног да ли ће проверавати како је јавни тужилац поступио (Илић, Мајић, Бељански и Трешњев, 2022: 262-263).

Оно што ствара посебне проблеме у пракси је управо чињеница да је јавни тужилац дужан само да обавести оштећеног о својој одлуци, да га поучи о његовом праву и да му остави рок од 8 дана за подношење правног средства против његове одлуке, што он чини у форми дописа – обавештења, најчешће без достављања одлуке оштећеном, на који начин онемогућава изјављивање приговора са потпуним разлозима против одлуке јавног тужиоца. У преовлађујућој пракси јавних тужилаштва, оштећени изјављује приговор, а да при томе није упознат са свим разлозима одлуке. Овакво поступање, заснива се на уском тумачењу чл. 50 ЗКП-а, којим су прописана права оштећеног, у несагласју са чл. 269, којим су прописане врсте одлука и чл. 274 истог Законика, којим је прописано да се све одлуке саопштавају. Дакле, достављање одлука оштећеном, морало би да буде изричита обавеза, док је са друге стране довољно да се полицији или другом органу који је поднео кривичну пријаву, достави само обавештење у којем би били укратко наведени разлози за одлуку јавног тужиоца, при чему би требало да јавни тужилац обавести и пријављено лице да је разрешено сумње, што, такође, није прописано као изричита обавеза одредбама ЗКП-а.⁵

Карактеристично је да домашај приговора оштећеног остаје у интересним оквирима, јер о њему одлучује непосредно виши јавни тужилац, коме је подређен нижи јавни тужилац против чије је одлуке изјављен приговор⁶. Дакле, непосредно виши јавни тужилац ће у року од 15 дана од дана пријема приговора одбити или усвојити приговор решењем против којег није дозвољена жалба, ни приговор. Ако решењем усвоји приговор оштећеног, јавни тужилац ће издати обавезно упутство надлежном јавном тужиоцу да предузме или да настави кривично гоњење (чл. 51. ст. 3 ЗКП-а).

Важно је указати и на то да је прописани рок од 15 дана, у ком је непосредно виши јавни тужилац дужан да одлучи о приговору рок инструктивне природе, па својом одлуком о одбијању приговора као неоснованог, непосредно виши јавни тужилац „ставља тачку“ на цео поступак, то се сходно наведеном, оправдано може поставити питање делотворности овог правног средства у пракси, будући да одлучивање о приговору, у инструктивном року, остаје у интересним оквирима.

⁵Предлози за измене законика о кривичном поступку, https://uts.org.rs/wp-content/uploads/2015/08/predlozi_za_izmene_zkr.pdf, приступљено 01.09.2023. године.

⁶Члан 17 Закона о јавном тужилаштву, Сл. Гласник РС, бр. 10/2023.

Посматрано са аспекта увођења тужилачке истраге, овакво решење би могло бити исправно, будући да је јавни тужилац сада „господар“ предистражног и истражног поступка, па би мешање других органа представљало задирање у његова права као органа поступка, међутим, постоји низ процесних решења у којима се укључује суд као орган поступка, код одлучивања о ограничењу и/или задирању у права окривљених у наведеним фазама. Овакво законско решење оправдавају и нека становишта Уставног суда, у смислу да се подношењем кривичне пријаве не стиче право на покретање кривичног поступка, па решењем о одбачају кривичне пријаве самим тиме не могу бити повређена или ускраћена Уставом зајемчена права и слободе⁷, те да у складу са тим ни решење којим се одлучује о приговору поднетом против решења јавног тужиоца да не покрене кривични поступак не представља појединачни акт из чл. 170 Устава против кога се може изјавити уставна жалба.⁸

Са друге стране, овако наведене чињенице, иако су правно, односно уставно усаглашене, практично можда и не представљају најбоље решење. „Од права оштећеног на приговор непосредно вишем јавном тужиоцу не би требало очекивати превише, нарочито због организације јавног тужилаштва, и то начела монократског уређења, према којем јавно тужилаштво представља једно лице односно јавни тужилац, па се не очекује да ће често став непосредно вишег јавног тужиоца бити битно другачији од става поступајућег јавног тужиоца. Поред овог разлога, на неефективност приговора оштећеног као правног средства могу утицати и сви разлози који доводе до спорадичне заступљености и успешности преузетог кривичног гоњења. Стога бисмо могли закључити да би било целисходније да је законодавац предвидео могућност судске контроле одлуке јавног тужиоца да не предузме кривично гоњење, а наведено тим пре јер је сужена и могућност преузимања кривичног гоњења од стране оштећеног (Квастек, 2020: 53).

Експанзија тзв. преговарачке правде које је започела након седамдесетих година прошлог века у кривичном поступку, довела је до све већег значаја споразума јавног тужиоца и окривљеног и казних налога, који се суштински свде на сумарну форму кривичног поступка. У Републици Србији је одлагање кривичног гоњења уведено 2001. године, а споразум о признању кривичног дела 2009. године (Квастек, 2020: 53 и 54).

---

⁷УС, Одлука Уж-26/08, 12. март 2009. године.

⁸УС, Одлука Уж-5876715, 21. јун 2016. године.

На приговор би се евентуално могло гледати као на неделотворно правно средство, и то због одсуства спољашње конторле одлуке јавног тужиоца да не отпочне или да настави кривични прогон, будући да се поступак завршава уколико приговор оштећеног буде одбијен као неоснован, са друге стране не треба занемарити ни чињеницу да ће, уколико приговор буде усвојен као основан, непосредно виши јавни тужилац уједно издати обавезно упуство надлежном јавном тужиоцу које доказне радње је још потребно да предузме у наставку поступка ради утврђивања правилног и потпуног чињеничног стања или му може одмах наложити и да против окривљеног због кривичног дела које му се ставља на терет поднесе оптужни предлог надлежном суду, у смислу одредбе чл. 499 ст. 1 ЗКП-а.

4. Одлуке јавног тужиоца

Јавни тужилац може за кривично дело за које се гони по службеној дужности одбацити кривичну пријаву, обуставити истрагу или одустати од кривичног гоњења.

Одредбама чл. 283 ст. 3 и чл. 284 ст. 4 ЗКП-а прописани су изузеци од одредбе чл. 51 ст. 2 истог Законика, односно ситуације у којима се ова одредба неће примењивати.

Наиме, у смислу чл. 283 ст. 1 ЗКП-а, јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна илу казна затвора до 5 година, ако осумњичени прихвати једну или више обавезе прописаних овим чланом. Ако осумњичени у року изврши неку од наложених обавеза, јавни тужилац ће решењем одбацити кривичну пријаву и о томе ће обавестити оштећеног, с тим да се одредба чл. 51 ст. 2 ЗКП-а неће примењивати (чл. 283 ст. 3 ЗКП-а). У случају да оштећеном штета, упркос примени овог механизма, није у потпуности или делимично надокнађена од стране осумњиченог, њему преостаје да имовинскоправни захтев остварује у парничном поступку (Илић, Мајић, Бељански и Трешњев, 2022: 800).

Управо због могућности сужавања права оштећеног применом начела опортунитета, неопходно је да се јавни тужилац, поред оцене свих околности конкретног случаја, придржава и обавезних упутстава Републичког јавног тужилаштва, будући да је с аспекта ЗКП-а из 2011. године, за неко кривично дело могуће применити начело опортунитета, иако то није у складу са упутством РЈТ-а (Мирков, 2016: 32, 62 – 64).

ЗКП-ом из 2001. године уведен је институт одложеног кривичног гоњења. Од увођења овог института до 2011. године било је могуће одложити кривично гоњење за кривична дела за која је била предвиђена новчана казна или казна затвора до три године, а за дела за која је била предвиђена казна затвора од три године до пет година, било је неопходно прибавити одобрење ванпретресног већа. Уколико би јавни тужилац налагао осумњиченом да изврши неку од обавеза, требало је да претходно прибави пристанак оштећеног, а уколико би јавни тужилац закључио да оштећени, коме је у потпуности накнађена причињена штета, из очигледно неоправданог разлога не пристаје да осумњичени изврши наложене обавезе, онда је у том случају јавни тужилац могао да затражи да ванпретресно веће својим решењем одобри извршење тих обавеза, уколико јавни тужилац нађе да је то целисходно. Јавни тужилац је могао, уз сагласност суда пред којим се води главни претрес, до завршетка главног претреса, и да одустане од кривичног гоњења за наведена кривична дела, ако осумњичени изврши неку од обавеза предвиђених за одлагање кривичног гоњења. Упоређивањем начина на који је регулисано одложено кривично гоњење, можемо приметити да је по решењу из 2011. године оно сужено само у погледу могућности да се исто примењује до оптужења, за разлику од решења из 2001. године, по којем је јавни тужилац суштински могао да га примени и у фази главног претреса. Примењујемо да је улога оштећеног редукована у свим елементима, при чему треба имати у виду да ЗКП из 2011. године није садржао ни одредбу по којој је јавни тужилац дужан да испита постојање могућности за одлагање кривичног гоњења, као и да са тим у вези обави разговор са оштећеним или другим лицима, те да прикупи друге податке, о чему се сачињавала службена белешка. На основу наведених законских одредби, може се закључити да би се решење нашег законодавца могло изложити критици, будући да је 2011. године истовремено и проширен круг кривичних дела за која је могуће условно одлагање кривичног гоњења (Квастек 2020: 55 и 56). С тим у вези, Бејатовић сматра да чак и аутори, који сматрају оправданим изостављање ангажовања суда у поступку примене условљеног опортунитета, критикују одсуство било какве контроле одлуке јавног тужиоца код примене одлагања кривичног гоњења (Бејатовић, 2012: 136).

Такође, чл. 284 ст. 2 и 3 ЗКП-а прописно је да у случају кривичних дела за која је прописана казна затвора до 3 године, јавни тужилац може одбацити кривичну пријаву ако је осумњичени услед стварног кајања, спречио наступање штете или је штету у потпуности већ надоканадио, а јавни тужилац, према околностима случаја оцени да изрицање

кривичне санкције не би било правично, тада се неће примењивати одредба чл. 51 ст. 2 ЗКП-а. И у овој ситуацији, као и код института одлагања кривичног гоњења, законодавац је пошао од идеје, да кривично гоњење није увек нужно, нарочито када је реч о лакшим кривичним делима. У пракси, то с најчешће ситуације, када уз испуњење прописаних услова, дође до измирења окривљеног и оштећеног, па би онда интервенција државе била само контрапродуктивна. Чак и у ситуацијама када оштећени не прихвата овакав исход, јавни тужилац може да примени овај институт уколико је окривљени у потпуности манифестовао вољу да отклони последице свог понашања, а јавни тужилац је проценио да кажњавање не би било правично, у којој ситуацији ће одбачајем кривичне пријаве по овом основу, оштећеном ускратити право на приговор (Илић, Мајић, Бељански и Трешњев, 2022: 803).

Дакле, ако јавни тужилац у наведеном случају одлучи да одбаци кривичну пријаву, онда је он у образложењу решења о одбачају дужан да образложи зашто изрицање кривичне санкције није правично, односно да изнесе оцену чињеница и доказа којима се руководио приликом доношења одлуке, будући да су термини које законодавац користи неодређени и непрецизни (Мирков, 2016: 32, 70 и 71), при чему је и ово одлука јавног тужиоца којом се, такође, окончава ток кривичног поступка, као и код примене начела опортунитета.

Делибашић је основано истакао нелогичност решења из ЗКП-а из 2011. године, којим је оштећеном допуштено да подношењем приговора покрене поступак контроле одлуке поступајућег јавног тужиоца, односно да иницира одлуку непосредно вишег јавног тужиоца у ситуацији када јавни тужилац процени да није извршено кривично дело, а да оштећени ову могућност нема када јавни тужилац процени да кривично дело јесте извршено, али да није целисходно покретати кривични поступак, па стога указује да би и за ову ситуацију требало предвидети право оштећеног на приговор (Делибашић, 2015: 138).

Имајући у виду овако заузет став Делибашића, могло би се поћи од претпоставке да би оправдано било разматрати увођење механизма контроле одлуке јавног тужиоца код дискреционе оцене целисходности кривичног гоњења, као и у случајевима одлагања кривичног гоњења, па макар и од стране непосредно вишег јавног тужиоца, међутим, сматрам да би се тиме у потпуности нарушила самосталност хијерахијски нижег јавног тужилаштва, уколико би баш свака одлука била предмет преиспитивања од стране непосредно вишег јавног тужиоца.

Уколико нису испуњени услови за одбацивање кривичне пријаве из неког од претходно наведених разлога, јавном тужиоцу стоји на располагању и могућност да кривичну пријаву одбаци решењем, ако из ње простиче да пријављено дело није кривично дело за које се гони по службеној дужности, да је наступила застарелост или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем или постоје друге околности које трајно искључују гоњење, или да не постоје основи сумње да је учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности, у смислу чл. 284 ст. 1 ЗКП-а, о којој својој одлуци ће као и о разлозима за одбацивање пријаве обавестити оштећеног у року од 8 дана и поучити га о његовим правима, а ако је кривичну пријаву поднео орган полциције обавестиће и тај орган.

У смислу чл. 308 ст. 1 ЗКП-а, јавном тужиоцу стоји на располагању и могућност да у току истраге одустане од кривичног гоњења осумњиченог и да обустави истрагу, ако дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности, ако је кривично гоњење застарело или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење или ако нема довољно доказа за оптужење. Ако наредбом обустави истрагу, јавни тужилац је дужан да о томе обавести осумњиченог и оштећеног у смислу чл. 51 ст. 1 ЗКП-а⁹, што ће исто учинити и ако након доношења наредбе о завршетку истраге, ипак одустане од кривичног гоњења¹⁰.

Као што можемо приметити, основи за одбацивање кривичне пријаве у смислу чл. 284 ст. 1 ЗКП-а и основи за одустанак јавног тужиоца од кривичног гоњења у смислу чл. 308 ст. 1 ЗКП-а су исти, разлика се огледа у фази поступка, као и у форми одлуке.

Што се тиче скраћеног поступка, и у њему јавни тужилац може одустати од кривичног гоњења до одређивања главног претреса или рочишта за изрицање кривичне санкције, а од оптужбе, од одређивања главног претреса или рочишта за изрицање кривичне санкције, па до његовог завршетка. Уколико дође до одустанка јавног тужиоца од кривичног гоњења, оштећени ће, такође, имати права из чл. 51 ЗКП-а. Оно што је интересантно напоменути, Уставни суд је закључио да становиште по коме оптужни предлог којим је покренут кривични поступак пред

---

⁹Члан 308 ст. 2 Законика о кривичном поступку, Сл. Гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС.

¹⁰Члан 310 ст. 4 Законика о кривичном поступку, Сл. Гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС.

судом треба сматрати приговором против решења јавног тужиоца о одбачају кривичне пријаве, дакле да га треба сматрати правним средством о којем одлучује непосредно виши тужилац, нема упориште у прелазним и завршним одредбама новог ЗКП-а и није у складу са основним принципима дејства новог процесног закона на поступак који је у току. Против оваквог става Уставног суда изложени су аргументи против у издвојеном мишљењу у предмету ШУ-128/14 (Илић, Мајић, Бељански и Трешњев, 2022: 1287).

Дакле, скраћени поступак покреће се на основу опужног предлога јавног тужиоца или на основу приватне тужбе, ако је кривичну пријаву поднео оштећени, а јавни тужилац у року од 6 месеци од дана по пријему пријаве не поднесе оптужни предлог, нити обавести оштећеног да је одбацио кривичну пријаву, тада ће оштећени имати права из чл. 51 ЗКП-а. С обзиром на то да оштећени више нема право да у случају „ћутања“ јавног тужиоца дође у прилику да протеком одређеног рока поднесе оптужни предлог, њему је дато право одредбом чл. 499 ст. 3 ЗКП-а да поднесе приговор непосредно вишем јавном тужиоцу. Уколико јавни тужилац не поднесе оптужни предлог, нити обавести оштећеног о одбачају његове кривичне пријаве, онда оштећени може поднети приговор непосредно вишем јавном тужиоцу, при чему треба имати у виду да се у овом случају не рачуна рок од 3 месеца, у смислу члана 51 ст. 2 ЗКП-а, од дана када је јавни тужилац одбацио кривичну пријаву, већ од протекла шест месеци од дана када је оштећени поднео кривичну пријаву јавном тужиоцу (Илић, Мајић, Бељански и Трешњев, 2022: 1293).

Овакво право оштећеног могло би да представља одређену врсту „притиска“ на јавног тужиоца да спроведе доказне у радње у року од 6 месеци, међутим, чињеница је да, чак и када би непосредно виши јавни тужилац усвојио приговор, за повреду ове дужности није предвиђена никаква санкција. Неопходно је поменути да постоји још једно правно средство којим би оштећени, који је истакао имовинскоправни захтев, могао да утиче на јавног тужиоца да спроведе поступак у што краћем року, а то правно средство прописано је чл. 7 ст. 1. Законом о заштити права на суђење у разумном року¹¹, као право странке да поднесе приговор председнику суда пред којим се води поступак, ако сматра да је јавни тужилац повредио његово право (Квастек, 2020: 53).

Оно што можемо закључити, јесте да су рокови који су дати оштећеном за подношење приговора преклузивни, стога је важно да се оштећени и сам стара о заштити својих права и интереса.

¹¹ Закон о заштити права на суђење у разумном року, Сл. Гласник РС, бр. 40/2015.

5. Надлежност и уписник „КТПО“

Сходно одредбама чл. 10 ст. 1 тач. 12 и чл. 11 ст. 1 тач. 3 Закона о седиштима и подручијима судова и јавних тужилаштава¹², Више јавно тужилаштво у Нишу, надлежно је да одлучује о приговорима за подручје Вишег суда у Нишу, док је Апелационо јавно тужилаштво надлежно да одлучује о приговорима за подручје Апелационог суда у Нишу.

Имајући у виду наведено, Више јавно тужилаштво у Нишу одлучиваће о приговорима оштећених грађана са територије општине Алексинац, Ражањ, Сокобања - са судском јединицом у Сокобањи, Гаџин Хан, Сврљиг, Дољевац и град Ниш. Док ће о приговорима оштећених грађана са подручја виших судова у Врању, Зајечару, Неготину, Лесковцу, Нишу, Прокупљу и Пироту, против одлука надлежних Виших јавних тужилаштва за ове градове, одлучивати Апелационо јавно тужилаштво у Нишу.

У јавном тужилаштву у смислу чл. 136 тач. 37 Правилника о управи у јавним тужилаштвима¹³, приговори оштећеног завода се под уписником „КТПО“. Приговор се подноси преко тужилаштва који је донео побијану одлуку, за непосредно више јавно тужилаштво. Уз поднети приговор, непосредно вишем јавном тужилаштву, достављају се на одлучивање и списи предмета нижег јавног тужилаштва.

6. Пракса јавних тужилаштва

Разматрајући делотворност приговора као правног средства којим се оштећени „бори“ против одлука хијерахијски гледано нижестепених јавних тужилаштава, а о којима одлучује непосредно више јавног тужилаштво, прибављени су подаци о поднетим приговорима оштећених за 2021. и 2022. годину и за период од 01.01. до 30.06.2023. године, против одлука основних јавних тужилаштва о којима је одлучивало Више јавно тужилаштво у Нишу, као и приговорима оштећених изјављених против одлука Вишег јавног тужилаштва у Нишу, о којима је одлучивало Апелационо јавно тужилаштво у Нишу.

На основу прибављених података, извршена је статистичка обрада прикупљених података, на тај начин што су прибављени подаци о укупном броју изјављених приговора за означене године, о броју

---

¹² Закон о седиштима и подручијима судова и јавних тужилаштава, Сл. Гласник РС, бр. 101/2013.

¹³ Правилник о управи у јавном тужилаштвима, Сл. Гласник РС, бр. 110/2009; 87/2010. 5/2012, 54/2017, 14/2018 и 57/2019.

усвојених проговора, и о броју одбијених проговора, те је у том смислу дато мишљење о ефикасности овог правног средтва у пракси јавних тужилаштава у Нишу.

У 2021. години против одлука нижестепених јавних тужилаштава, Вишем јавном тужилаштву у Нишу поднет је укупно 451 приговор, од којих је непосредно више јавно тужилаштво 74 приговора усвојило као основане, док је 377 приговора одбило као неосноване.

Графикон 1. - У 2021. години поднет је укупно 451 приговор против одлука нижестепених јавних тужилаштава Вишем јавном тужилаштву у Нишу

У 2021. години против одлука Вишег јавног тужилаштва у Нишу поднето је Апелационом јавном тужилаштву у Нишу укупно 32 приговора, од којих је непосредно више јавно тужилаштво 1 приговор усвојило као основан, док је 31 приговор одбило као неоснован.

Графикон 1.2. - У 2021. години поднето је укупно 33 приговора Апелационом јавном тужилаштву у Нишу

У 2022. години против одлука нижестепених јавних тужилаштава, Вишем јавном тужилаштву у Нишу поднето је укупно 264 приговора, од који је непосредно више јавно тужилаштво 79 приговора усвојило као основане, док је 185 приговора одбило као неосноване.

Графикон 2. - У 2022. години поднето је укупно 264 приговора против одлука нижестепених јавних тужилаштва Вишем јавном тужилаштву у Нишу

У 2022. години против одлука Вишег јавног тужилаштва у Нишу поднето је Апелационом јавном тужилаштву у Нишу укупно 23 приговора, од којих је непосредно више јавно тужилаштво све поднете приговоре одбило као неосноване.

Графикон 2.1. - У 2022. години поднето је укупно 23 приговора Апелационом јавном тужилаштву у Нишу

У периоду од 01.01. до 30.06.2023. године против одлука нижестепених јавних тужилаштва, Вишем јавном тужилаштву у Нишу поднето је укупно 116 приговора оштећених, од којих је непосредно више јавно тужилаштво 46 приговора усвојило као основане, док је 70 приговора одбило као неосноване.

Графикон 3. - У периоду од 01.01. до 30.06.2023. године поднето је укупно 116 приговора против одлука нижестепених јавних тужилаштва Вишем јавном тужилаштву у Нишу

У периоду од 01.01. до 30.06.2023. године против одлука Вишег јавног тужилаштва у Нишу поднето је Апелационом јавном тужилаштву у Нишу укупно 4 приговора, од којих непосредно више јавно све поднете приговоре одбило као неосноване.

Графикон 3.1. - У периоду од 01.01.2023. године до 30.06.2023. године поднето је укупно 4 приговора Апелационом јавном тужилаштву у Нишу

Коришћењем упоредног метода и анализом прибављених података, јасно се може уочити да се укупан број поднетих приговора оштећених на годишњем нивоу знатно смањио, као и да је дошло до евидентног пораста броја усвојених приговора оштећених.

Посматрано из угла оцене делотворности овог правног лека, а имајући у виду статистичке податке, не може се са сигурношћу утврдити да ли је до опадања укупног броја поднетих приговора оштећених дошло услед незадовољства оштећених и њиховог субјективног осећаја неделотворности овог правног средства или је ипак последица опадања укупног броја поднетих приговора ефикаснији рад нижестепених јавних тужилаштва. Са друге стране, чињеница је да је све већи број усвојених приговора у односу на број одбијених приговора, па се посматрано из тог угла може закључити да је приговор оштећеног „добрио“ кроз године на значају и делотворности.

7. Закључак

Чињеница је да су изменама ЗКП-а из 2011. године и увођењем тужилачке истраге, умногоме сужена права оштећеног, међутим, законодавац је ипак оставио могућност оштећеном да оствари своја права и заштити своје интересе у кривичном поступку. Иако јавно тужилаштво,

као државни орган, штити примарно целокупне друштвене интересе, јавни тужилац, тиме штити и приватне интересе који извиру из друштвених интереса. Оштећеном је дато право да штити искључиво личне интересе самостално, кроз приватну тужбу, док му је са друге стране дато право и да кроз повређене друштвене интересе, штити и своје личне повређене интересе уз помоћ јавног тужиоца. Уколико поступајући јавни тужилац „не препозна“ да су оштећеном угрожена или повређена нека права, законодавац је дао могућност оштећеном да своје интересе заштити, подношењем приговора у смислу чл. 51 ЗКП-а непосредно вишем јавном тужиоцу.

Приметно је да су највеће критике упућене законодавцу, односно законском решењу да одлуке нижестепених органа поступка, контролишу вишестепени органи поступка, а не неки други орган поступка – суд. Међутим, мишљења сам да је циљ законодавца био да уједначи значај државних органа, тиме што је омогућио да одлуке нижих јавних тужилаштва, хијерахијски посматрано, конторлишу виша јавна тужилаштва, баш као што и одлуке нижестепених судова конторлишу вишестепени судови, на који начин је направљен баланс, будући да је јавни тужилац сада „господар“ предистражног и истражног поступка.

Са друге стране, имајући у виду дате статистичке податке из праксе јавних тужилаштва, неспорно је да је већи број приговора одбијен, него што је усвојен, међутим, не можемо рећи и да је реч о очигледној несразмери. Евидентно је да је прелазак са судске на тужилачку истрагу дао јавним тужиоцима широка овлашћења, као и да је сузио права оштећених, на тај начин што им је „у руке“ дато само право на подношење приговора у односу на нека ранија законска решења.

Неспорно је да је овакво законско решење у сагласности са Уставом, али би било оправдано разматрати и проширење права оштећених, како би он могао адекватније да заштити своја права и интересе. На крају, могли бисмо закључити да је у циљу кривичноправне заштите друштва у пркаси, важан и нужан задатак законодавца да што боље уреди право на правно средство оштећеном, а тиме и грађанству у целини, на који начин ће посредно обезбедити свима поуздање у правосуђе и правни систем уопште, а нама остаје да пратимо резултате из праксе, како бисмо могли да утврдимо право стање ствари.

Литература

Бејатовић, С., (2012). Опортунитет кривичног гоњења и нови ЗКП РС, Актуелна питања кривичног законодавства (нормативни и практични аспект). Златибор: Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу;

Грубач, М., (2012). Процесно-правни положај оштећеног према новом Законнику о кривичном поступку Србије. Темида, 15 (2);

Делибашић, В., (2015). Споразуми јавног тужиоца и окривљеног. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе, 2015;

Илић, Г., (2012). Новине у процесном положају оштећеног и судска пракса: Правни живот – часопис за правну теорију и праксу, 66 (9);

Илић П. Г., Мајић М., Бељански С. и Трешњев А. (2022). - *Коментар Закона о кривичном поступку*, Једанаесто измењено и допуњено издање, према стању прописа од 2. фебруара 2022. године, ЈП Сл. Гласник, Београд;

Квастек А. - (2023). Положај оштећеног у јавнотужилачкој истрази - оригинални научни рад, Факултет безбедности Универзитета у Београду, 2020, [Electronic version]; 0017-09332101043K.pdf (ceon.rs), приступљено 01.09.2023. године;

Мирков, Ж., (2016). Начело опортунитета кривичног гоњења у тужилачкој пракси – од пријема кривичне пријаве до решења о одбачају кривичне пријаве. Право – теорија и пракса;

Циглер С., (1992). Начело легалитета и опортунитета кривичног гоњења (магистарски рад), Правни факултет, Нови Сад;

Шкулић М., (2015). Нормативна анализа, Положај жртве кривичног дела/ оштећеног кривичним делом у кривичноправном систему Србије, актуелно стање, потребне и могуће промене, Правни факултет у Београду.

Законски текстови

Устав РС, Сл. Гласник РС, бр. 98/2006 и 115/2021,

Кривични законик, Сл. Гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019,

Законик о кривичном поступку, Сл. Гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС,

Закон о јавном тужилаштву, Сл. Гласник РС, бр. 10/2023,

Закон о седиштима и подручијима судова и јавних тужилаштава, Сл. Гласник РС, бр. 101/2013,

Закон о заштити права на суђење у разумном року, Сл. Гласник РС, бр. 40/2015,

Правилник о управи у јавном тужилаштвима, Сл. Гласник РС, бр. 110/2009; 87/2010. 5/2012, 54/2017. 14/2018 и 57/2019.

Судска пракса

УС, Уж-5876715, 21. јун 2016. године,

УС, Уж-26/08, 12. март 2009. године.

Natalija Manojlović, LL.M.,

PhD student at the Faculty of Law, University of Niš,

Prosecutor's Assistant at the Higher Public

Prosecutor's Office in Niš

OBJECTION OF THE INJURED PARTY IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Summary

The amendments to the Criminal Procedure Code of 2011 and the introduction of the prosecutor's investigation greatly narrowed the rights of the injured party. However, the legislator still left the opportunity for the injured parties to exercise their rights and protect their interests in criminal proceedings. The Public Prosecutor's Office is a unique and independent body whose basic duty is to prosecute the perpetrators of criminal offences and other punishable acts, but also to exercise other competences to protect the interests determined by the law. Although the public prosecutor primarily protects all social interests, he-she also protects private interests arising from social interests.

Article 51 of the Criminal Procedure Code stipulates: "If in connection with a criminal offence prosecutable ex officio, the public prosecutor dismisses a criminal complaint, discontinues the investigation or abandons criminal prosecution until the indictment is confirmed, he/she shall be required to notify the injured party thereof within eight days and to advise him that he/she shall be entitled to submit an objection to the immediately higher public prosecutor". The injured party is given the right to protect exclusively personal interests by filing a private complaint; on the other hand, he/she is entitled to protect his/her personal interests by invoking damaged social interests with the assistance of a public prosecutor. The scope of the objection of the injured party remains within the internal framework because it is decided by the immediately higher public prosecutor. The objection could eventually be viewed as an ineffective legal remedy, due to the lack of external control of the state prosecutor's decision, for which reason it would be justified to consider introducing a different control mechanism of the state prosecutor's decision. In this regard, the legislator was largely criticized for enacting the legal solution that the decisions of the lower-instance prosecution authorities are controlled by the higher-instance prosecution authorities, rather than the court. However, the goal of the legislator was obviously to equalize the importance of state bodies by enabling the decisions of lower public prosecutor's offices to be controlled by higher public prosecutor's offices, in keeping with the hierarchy of institutions in the legal order, just as higher-instance courts control the decisions of lower-instance courts. Considering

that the public prosecutor is now the “master” in pre-criminal and investigative proceedings, it established a kind of balance. It is evident that the transition from judicial to prosecutorial investigation has vested wider powers in public prosecutors; on the other hand, it narrowed the rights of the injured parties. Therefore, it may be justified to consider introducing control mechanisms for the decisions of the state prosecutor in cases where he/she has a discretionary authority to assess the expediency of criminal prosecution, as well as in cases of delay in criminal prosecution. There is no dispute that these legal solutions are in accordance with the Constitution of the Republic of Serbia but the legislator still has to ensure better protection of the injured party.

Keywords: *injured party, social and individual values, protection, criminal proceedings, right to legal remedy.*